

Til Arbeids- og inkluderingsdepartementet: Innspill til stortingsmelding om oppfølging av Pensjonsutvalgets forslag

Vi viser til planlagt Stortingsmelding om oppfølging av Pensjonsutvalgets innstilling til endringer i folketrygden. Pensjonsutvalget har evaluert pensjonssystemet og foreslått endringer i folketrygden som skal øke bærekraften i dagens pensjonssystem. Forslagene fra Pensjonsutvalget skal styrke både den finansielle og sosiale bærekraften i pensjonssystemet. Finans Norge har støttet utvalgets anbefalinger om endringer. Der utvalget har hatt dissenser, støtter Finans Norge forslagene fra utvalgets flertall.

Pensjonsutvalget har i utredningen overordnet omtalt tjenstepensjonsordningenes rolle i pensjonssystemet. Utvalgets forslag til endringer i folketrygden (pilar 1) vil gjøre det nødvendig med tilpasninger også i de øvrige delene av pensjonssystemet (pilar 2 og 3). Tjenstepensjonsordningene utgjør i dag en viktig del av det samlede pensjonssystemet, og er et viktig supplement til folketrygden.

Finans Norge mener det er viktig at regjeringen understøtter tjenstepensjonsordningenes sentrale rolle, og sørger for at det gjennomføres nødvendig tilpasninger i tjenstepensjonsregelverket parallelt med det videre arbeidet med oppfølging av Pensjonsutvalgets forslag. At regelendringer trer i kraft samtidig for alle deler av pensjonssystemet er viktig for at den enkelte skal kunne forstå sammenhengene i pensjonssystemet. Finans Norges medlemmer leverer størstedelen av de fonderte tjenstepensjonsordningene i privat og kommunal sektor. Dette er pensjonsordninger som tilbys i et marked med konkurranse og med rammebetingelser som sikrer trygghet for oppspart pensjon.

Finans Norge mener at tjenstepensjonssystemet må være økonomisk bærekraftig, det må stimulere arbeidstakere til å stå i arbeid og gjøre det lett for arbeidstakere å ta informerte valg. Et bærekraftig pensjonssystem må være forutsigbart og oppleves som rettferdig i og mellom generasjoner, og pensjonsleverandørene må forvalte all oppspart pensjon på en ansvarlig måte.

Vi mener et bærekraftig pensjonssystem blant annet må oppfylle følgende kriterier:

- støtter opp under arbeidslinjen, der det pensjonsmessig lønner seg for arbeidstakere som er helt eller delvis friske å utnytte sin arbeidsevne og å stå lengre i jobb.
- bygger på tillit og gir trygghet for at oppspart pensjon ivaretar fremtidig kjøpekraft
- har pilarer som virker godt sammen og er gjenkjennbare, og som gir de samme incentiver
- er forutsigbart og sikrer at arbeidstaker får god og tilstrekkelig informasjon til å forstå incentivene i systemet og til å gjøre velinformerte valg
- har bred politisk oppslutning i og mellom generasjonene og over tid
- har en tydelig fordeling av ansvar mellom arbeidsgiver, arbeidstaker og pensjonsleverandør
- er fondert i størst mulig grad for å legge til rette for konkurranse i markedene for tjenstepensjon og individuell pensjonssparing
- sikrer ansvarlig forvaltning av pensjonskapitalen

Våre medlemmer er opptatt av at tjenstepensjonssystemet skal fungere godt. For å legge til rette for at den enkelte tar gode og informerte valg, har næringen utviklet flere verktøy som bygger opp under et bærekraftig pensjonssystem, herunder blant annet:

- Norsk Pensjon, som er en felles pensjonsportal som sikrer at forbrukere til enhver tid kan få en oppdatert oversikt over sine pensjonsrettigheter.
- Pensjonskontoregisteret, som sikrer effektiv gjennomføring av de viktige reformene «egen pensjonskonto» og «pensjon fra første krone». Opprettelsen av felles infrastruktur gjennom Pensjonskontoregisteret bidrar til at kundene raskt kan få bedre oversikt og på en rask og effektivt måte samle sine pensjonsmidler og oppnå mer pensjon for pengene.
- Pensjonsportaler på pensjonsleverandørenes nettsider og i mobilapplikasjoner, med samme funksjon som Norsk Pensjon, og som treffer kundene på flere areaer.
- Avkastningsportalen, som gir arbeidsgivere mulighet til å sammenlikne historisk avkastning. Det er også laget en tilsvarende løsning for privatkunder.
- En rekke bransjeavtaler som skal sikre effektiv flytting, samt god informasjon og rådgivning. Vi nevner blant annet bransjeavtale avkastningsprognoser, som skal sikre at pensjonsleverandørene legger like premisser til grunn i utarbeidelsen av prognoser for fremtidig avkastning.
- Produksjon av statistikk og analyser som gir aktørene felles faktagrunnlag for å vurdere kundeatferd mv.

På bakgrunn av at Pensjonsutvalgets forslag også berører tjenestepensjonsordningene, foreslår vi følgende innspill til den planlagte Stortingsmeldingen:

Da lov om obligatorisk tjenestepensjon (OTP) trådte i kraft 1. januar 2006, var det om lag en halv million arbeidstakere som hadde tjenestepensjon hos sin arbeidsgiver. Med innføringen av obligatorisk tjenestepensjon har nå om lag 2 millioner nordmenn tjenestepensjon gjennom sin arbeidsgiver i privat sektor. Tjenestepensjonsordningene utgjør i dag en viktig del av det samlede pensjonssystemet, og er et sentralt supplement til folketrygden. Innføring av pensjon fra første krone innebar at ca. 275.000 flere ansatte i privat sektor fikk pensjonssparing. Denne lovendringen var et viktig grep for å styrke bærekraften i pensjonssystemet, ved at nær sagt all yrkesdeltakelse nå gir pensjonsopptjening. Innføring av egen pensjonskonto har også vært et viktig grep for både å gi mer effektiv forvaltning og å gi den enkelte bedre oversikt over opptjent pensjon. Dette kan igjen gjøre det lettere for den enkelte å ta gode og informerte valg for pensjonen og planlegge sin pensjonisttilværelse.

Dagens pensjonslovgivning bygger på hovedprinsippet om forholdsmessighet, som er et kollektivt element og bidrar utjevning. Dvs. at alle ansatte i en bedrift må ha samme sparesatser uavhengig av inntekt og stilling etc. Samtidig peker Pensjonsutvalget på flere forhold som kan skape ulikheter i pensjonsnivåer gjennom tjenestepensjonssystemet. Det er ulike pensjonsordninger i offentlig og privat sektor, og det er også ulike pensjonsordninger innen privat sektor.

Det er et sprik i nivåene på spare- og pensjonssatser mellom de arbeidstakerne i privat sektor som har obligatoriske minstesatser etter lov om obligatorisk tjenestepensjon (OTP-loven) og de som har de maksimale sparesatsene for privat tjenestepensjon. Norsk næringsliv består av store og små bedrifter med ulik lønnsomhet og betalingsevne, og sparesatsene i pensjonsordningene gjenspeiler ofte variasjonen i betalingsevnen til den enkelte bedrift og i den enkelte bransje. Finans Norges statistikk viser at over 1/5 av bedriftene benytter seg av minimumssatsene som følger av OTP-loven.

Innskuddspensjon utbetales i dag som oftest i 10 år. Dersom man tar ut pensjon fra 67 år, vil utbetalingene stoppe etter fylte 77 år. Pensjonister som i sin yrkeskarriere kun har arbeidet i en bedrift med innskuddspensjon, vil deretter måtte basere seg utelukkende på folketrygdpensjon (eller egne oppsparte eller andre midler) de siste årene som pensjonist. Samtidig viser statistikken vår at forventet levealder i befolkningen øker og at kvinner lever lengre enn menn. OECD og andre har pekt på den høye andelen arbeidstakere som kun har minstesats, utgjør en fremtidig risiko i pensjonssystemet.

Dette vil etter hvert medføre at mange ansatte i privat sektor kan ende opp med et svært begrenset bidrag fra tjenestepensjon til sin samlede pensjon.

Private og offentlige tjenestepensjonsordninger gir opptjening inntil 12 G. De maksimale sparesatsene i private tjenestepensjonsordninger skal gi arbeidsgiver anledning til å kompensere helt eller delvis for at folketrygden ikke gir pensjonsopptjening for lønn mellom 7,1 og 12 G. Dette skal kunne muliggjøre at private bedrifter skal kunne tilby tilnærmet samme pensjonssparing som arbeidsgivere med offentlige tjenestepensjonsordninger. Vi mener det er viktig for konkurransen om arbeidskraft at private aktører som har mulighet til det kan tilby like gode tjenestepensjonsordninger som det offentlige.

Arbeidstakere har også i svært ulik grad sikring dersom de skulle bli uføre, og avhengig av når i yrkesløpet de eventuelt skulle bli uføre. Offentlig ansatte har obligatoriske uføre- og etterlattepensjoner. I private bedrifter er imidlertid variasjonen stor. Noen ansatte har kun det obligatoriske innskuddsfritaket som sikrer de ansatte fortsatt alderspensjonssparing ved uførhet. Men mange mottar også supplerende uførepensjon fra tjenestepensjonsordningen i den perioden de er uføre. Det er i dag frivillig for bedrifter i privat sektor om de vil tilby uførepensjon gjennom tjenestepensjonsordningen for sine ansatte. Anslagsvis er det om lag 20 prosent av bedriftene som tilbyr uførepensjon til sine ansatte i dag. Samtidig er det om lag 44 prosent av ansatte i privat sektor som er forsikret med uførepensjon gjennom sin arbeidsgivers tjenestepensjonsordning. Dekningsgraden for uføre som har uførepensjon i tjenestepensjonsordningen sin kan også variere fra bedrift til bedrift, og kan skape forskjeller i pensjonsnivåer mellom ulike grupper.

Om en arbeidstaker mottar AFP eller ikke vil også ha stor betydning for den enkeltes pensjonsnivå. Pensjonsutvalget viser til at bare rundt halvparten av ansatte i privat sektor arbeider i en virksomhet som er tilsluttet AFP-ordningen. I dag er det ulike AFP-ordninger i privat og offentlig sektor. Det er foreslått ny AFP-ordning for offentlige ansatte, som skal gjøre AFP-ordningen likere den ordningen som gjelder i privat sektor. Samtidig har ny AFP i privat sektor vært utredet av partene (LO og NHO), uten at partene foreløpig har kommet til enighet. Et fellestrekk ved ordningene ser imidlertid ut til å være at uførhet i forkant av uttak vil diskvalifisere for rett til AFP. Hvorvidt man blir ufør de siste årene i arbeid, vil derfor kunne få stor betydning for pensjonsnivåene også i årene fremover.

Regelendringer som gjennomfører Pensjonsutvalgets anbefalinger, bør gjennomføres i alle deler av pensjonssystemet og tre i kraft fra samme tidspunkt som endringene i folketrygden for å sikre et helhetlig pensjonssystem. Samtidig er det viktig at arbeidet med tilpasninger i tjenestepensjonsregelverket settes i gang i god tid, slik at pensjonsleverandørene får tid til å gjøre nødvendige systemtekniske tilpasninger til nytt regelverket.